

dium ordinarium offerendo (dum, propter paupertatem, nihil amplius dare possunt), illud ad Missae applicationem referant.

466. *Dantur casus, in quibus parochus matrimonio etiam certe invalido assistere possit?* Affirmative; scilicet 1° Si solum sub sigillo confessionis talem invaliditatem cognosceret. 2° Si impedimentum delatum fuisset ad Episcopum, sed (eo quod iuridice probari non potuerit) Episcopus ipse assistentiam parochi demandasset; nec dispensatio pro foro interno obtineri posset. 3° Si ex una parte impedimentum esset ex causa turpi et occultum, et ex alia sponsi publice peterent, simulque casus esset ita strictus, ut sine gravissimorum malorum provocatione neque prius Episcopo impedimentum denunciari, neque matrimonii assistentia declinari posset. Cf. Sanchez (*De Matr. III. xv. 8. 11*) et S. Lig. (*VI. 54*),

CAPUT XVI.

De praestandis a parochi postquam matrimonium celebratum fuit.

Agendum est 1. De inscriptione matrimonii in libro parochiali; de benedictione nuptiali interdum supplenda, et de benedictione post partum. 2. De matrimonio convalidando si forte invalide celebratum fuisset. 3. De nonnullis observandis circa coniugum obligationes, et circa divortium.

ARTICULUS I.

De matrimoniis in libro parochiali inscribendis; de benedictione nuptiali interdum supplenda, et de benedictione post partum.

467. *Quid de matrimoniis in libro parochiali inscribendis?* Rituale dicit. « Peractis omnibus, parochus manu propria describat in libro matrimoniorum nomina coniugum et testium et alia iuxta formulam praescriptam:

« idque licet alius sacerdos, vel a se vel ab Ordinario delegatus, matrimonium celebraverit ». Descriptio ista fieri debet statim. Explicandum an denunciations peractae, an vero de licentia Episcopi in toto vel in parte omissae fuerint. Item an nullum an vero aliquod detectum fuerit impedimentum. Item, in casu impedimenti publici, quomodo dispensatio obtenta et applicata fuerit.

468. *Quid de benedictione nuptiali interdum supplenda?* Illam, si in celebratione matrimonii sponsi non recepissent, recipere possunt postea; nec obstaret si matrimonium ipsum iam consummassent et longum tempus iam elapsum fuisset. Oporteret tamen semper ut infra Missae celebrationem et extra tempus vetitum illam reciperent. Decr. S. O. 31 Aug. 1881.

469. *Quid notandum circa benedictionem mulieris post partum?*

I. S. C. C. (18 Jun. 1859) decrevit: « Ad benedictionem post partum ius tantummodo habent mulieres, quae ex legitimo matrimonio pepererunt ». Caeterum rationes et auctoritates gravissimae (ut videre est apud Acta S. Sedis Vol. I. pag. 348) suadent, non solum quod mulieres, quae ex delicto pepererunt, non habeant ius ad benedictionem istam, sed etiam quod (si notorie deliquerint et multo magis si perseverent in peccato) eadem omnino privari debeant.

II. Si proles mortua fuisset sine baptismo, non ideo denegari posset benedictio. S. R. C. 19 Maii 1896 (apud *Monitore IX. ix. 93*).

III. Parochus pro hac benedictione expetitus ad illam dandam tenetur; rectores autem aliarum Ecclesiarum illam dare non tenerentur sed possent. S. R. C. 19 Jun. 1893 (*l. c. n. 74*).

ARTICULUS II.

De matrimonio convalidando.

470. *Quid si, matrimonio iam celebrato, parochus (vel confessarius) animadverteret illud esse invalidum?* In aliquo casu raro procurandum ut putativi coniuges separentur et per sententiam iudicis statum liberum obtineant; sed saepius vel relinquendi sunt in bona fide, vel ad matrimonii revalidationem procedere oportet. Confessarius considerabit praecipue an sint in bona vel mala fide; an matrimonium revalidari possit vel non possit; an a brevi vel longo tempore matrimonium contraxerint; an prolem habeant vel non habeant; an vivant in pace vel non; an de re occulta vel notoria agatur; et ex his aliisque circumstantiis cognosci poterit, quid sit agendum.

471. *Quibus in casibus potest habere locum revalidatio?* 1° Si possit obtineri dispensatio. 2° Si impedimentum, quod aderat ab initio, postea ex sese cessaverit. 3° Si matrimonium fuisset invalidum ex defectu consensus. 4° Si fuisset invalidum ex non servata forma Tridentini quoad parochum et testes.

472. *Quotuplici modo potest convalidari seu sanari matrimonium?* Resp. 1° Modo ordinario (renovando consensum certiorata parte). 2° In radice, atque adeo parte minime certiorata, et consensu (saltem ab utroque coniuge) minime renovato: eo quod scilicet absque magnis incommodis et periculis pars ipsa de nullitate certiorari nequeat. Sed de hac sanatione in radice iam supra (n. 420) actum est.

473. *Casu quo matrimonium debeat revalidari propter detectum occultum impedimentum, quid notandum circa petitionem dispensationis?* In supplici libello (qui, tacitis oratorum nominibus, ad Card. Poenitentiarium Maiorem dirigitur) exprimere oportet an matrimonium contractum fuerit bona fide, an vero cum notitia impedi-

mènti ex parte unius vel utriusque; item an praemissis denuntiationibus et coram parochio fuerit celebratum; an matrimonium ipsum initum fuerit sub spe facilius dispensationem obtinendi; demum an fuerit consummatum, idque an bona vel mala fide. Haec omnia sub poena nullitatis semper exprimenda sunt. Alia quoque exprimi deberent sicut quando ante celebrationem matrimonii dispensatio petitur, ut suo loco (n. 351) explicatum est. Quando tamen (iuxta praesentem hypothesim) agitur de matrimonio iam contracto, causa specialis non exigitur, sed sufficiunt incommoda quae ex matrimonii dissolutione sequerentur, maxime si matrimonium bona fide contractum fuerit.

474. *Quid notandum circa executionem dispensationis modo ordinario petita?* Rescriptum S. Poenitentiariae, praeter clausulas iam supra (n. 359 et seq.) enuntiatas, solet dicere: *Inter se de novo secrete renovato mutuo consensus*; et, si impedimentum uni dumtaxat parti notum sit (prout accidere solet in affinitate ex copula illicita), tunc dicit: *Certiorata parte de nullitate prioris consensus, sed ita caute ut delictum* (quod fuit causa affinitatis) *nusquam detegatur, renovato consensu* etc. Haec clausula intelligenda est pro valido, si absque periculo applicari possit, si nempe coniuges sincero amore adhuc se diligant, unde de divortio timendum non sit (quod non facile a parte foeminae timeri debet); et si (in casu affinitatis) subsit modus certiorandi partem absque revelatione delicti.

475. *Quomodo practice procurari poterit renovatio consensus absque revelatione delicti?* Theologi varios modos indicant, nempe 1° *Dixit mihi confessarius, nostrum matrimonium esse nullum, et oportere ut renovemus consensum*. 2° *Quando nupsi non habui verum consensum; nunc praestare volo; vis et tu praestare?* 3° *Angor scrupulis de nostri matrimonii valore, ideoque renovemus consensum*. Hi modi admittuntur a S. Lig. (n. 1117). Practice tamen difficultates saepe aderunt; si enim mulier dicat se non consensisse, vir forsitan aut id tamquam ludi-

crum habeat, aut dicere poterit: Ergone fictus fuit amor quem mihi tot annis ostendisti? Si dicat: Dixit mihi confessarius etc.; vel: Angor scrupulis etc., vir causam rescire volet, aut uxoris dieteria spernet.

476. *Quid itaque si hi modi (inspectis circumstantiis) adhiberi non possent, vel adhibiti sprete fuissent? Pro casu isto valere possunt sequentia.*

I. Certioratio partis et renovatio consensus non exiguntur iure naturae (dummodo consensus reapse perseveret); secus enim quomodo valere possent sanationes *in radice*, quae speciatim his temporibus non raro conceduntur?

II. Quamvis clausula *certiorata parte* intelligi deberet pro valido, tamen, si redditio debiti coniugalis evitari nequiret aut alia gravia mala timerentur, credendum est quod Ecclesia eiusdem clausulae applicationem (quae tunc esset in destructionem) non exigat, et quod proinde, etiam parte non certiorata, et mutuo consensu non explicite sed solum implicite (per copulam coniugalem) renovato, dispensatio valeat. Ita cum pluribus aliis sensit S. Lig. (n. 1117) inquiens: « In hoc casu necessitatis censetur S. Sedss « relaxare praefatam conditionem providendo meliori modo « quo potest bono animarum, quum talis conditio tunc sit « moraliter impossibilis executionis ».

III. Hodie S. Poenitentiarum addere solet quod si pars certiorari nequeat absque periculo (sive infamiae sive divortii etc.), consensus renovetur iuxta regulas a probatis auctoribus traditas. Sed inter regulas istas, maxime notandum quod adest etiam illa, quae dicit sufficere copulam coniugalem affectu coniugali habitam; quod equidem sanationi *in radice* fere aequivalet.

IV. Si pars certiorari nequeat, in petitione dispensationis id exprimi debet, ut S. Poenitentiarum vel dispensationem *in radice* vel utcumque provisionem casui accommodatam concedat.

477. *Ad revalidanda matrimonia, estne semper necessarium recurrere ad S. Sedem; an vero facultates*

aliquas Episcopi habere solent? Episcopi habere solent facultatem (subdelegabilem) revalidandi matrimonia nulliter contracta 1º Propter impedimentum occultum criminis, dummodo, machinatio contra vitam coniugis defuncti locum non habuerit. 2º Propter impedimentum occultum affinitatis ex copula illicita (etiam in primo gradu) dummodo non agatur de copula habita cum matre sponsae ante huius nativitatem (propter periculum ne sponsa sit eius filia). Attamen in utroque casu secreta renovatio consensus exigitur, et confessio mensilis per tempus dispensantis arbitrio statuendum imponi debet. In secundo casu autem exigitur insuper remotio occasionis, atque ut pars certioratur de nullitate prioris consensus, sed caute; et (pro hoc etiam casu) additur: « Quatenus haec certioratio absque gravi « periculo fieri nequeat, renovato consensu iuxta regulas « a probatis auctoribus traditas ».

478. *Quid si parochus (vel confessarius) consuetas haberet S. Poenitentiarum facultates? Tunc ad Episcopum recurrere non oporteret; sed ille ipse in duobus casibus supra recensitis dispensare posset.*

479. *Quid si impedimentum, matrimonio iam celebrato detectum, esset publicum?*

I. Tunc dispensatio ope curiae episcopalis a Dataria, vel, quoad pauperes, a Poenitentiarum (pro foro externo) petitur.

II. Executio dispensationis committi solet Ordinario, et renovatio consensus coram parochus et testibus (sive publice sive privatim) necessaria est.

III. Notandum quod si impedimentum sit natura sua publicum sed de facto occultum (prout interdum contingit in gradibus remotioribus consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita); tunc Poenitentiarum hodie concedere solet facultatem revalidandi huiusmodi matrimonia non iam ope confessarii et renovatione consensus secreta absque parochus; sed ope parochi ipsius, qui putatorum coniugum sacramentalem confessionem prius audire, atque ab impedimento

dispensare prolemque legitimam declarare; et postea eorum consensum cum duobus testibus secretum servantibus (sine benedictione nuptiali; Scavini *III. 826*) recipere debet. Denique parochus ipse in libro matrimoniorum secretorum Litteras Apostolicas, et executae dispensationis nec non matrimonii rite celebrati fidem, ponere debet.

480. *Quid de revalidatione matrimonii casu quo impedimentum a seipso cessasset, et proinde dispensatione opus non esset?*

I. Casus contingere posset in impedimento aetatis (iam adventa pubertate), ligaminis (subsecuta morte prioris coniugis), disparitatis cultus (suscepto postea baptismo), raptus (data libertate), impotentiae (illa, v. g. per operationem chirurgicam mortis periculosam, evanescente).

II. Si factum esset publicum, oporteret renovare consensum coram parochi et testibus; si vero esset occultum, consensum ipsum occulte renovare sufficeret.

481. *Quid de revalidatione matrimonii quod contractum fuisset (coram parochi et testibus) invalide ex defectu consensus?*

I. Casus contingit si matrimonium contractum fuisset ex metu, vel ex errore substantiali, vel cum conditione non verificata, vel cum conditione contraria substantiae matrimonii, vel fide et ludice.

II. Tunc (uti patet) nulla exigitur dispensatio. Oportet solum renovare consensum; sed quomodo? Respondendum est ut supra; nempe si casus esset publicus seu notorius, iterum adhiberi deberent parochus et testes. Si vero esset occultus, tunc sufficeret consensum renovare privatim, a parte utriusque si defectus fuisset in utroque, et a parte unius si unus tantummodo sine vero consensu contraxisset: dummodo alter illum positive non revocasset (quod practice vix unquam contingere solet).

482. *Quid de revalidatione matrimonii, quod contractum fuisset invalide ex defectu formae Tridentinae?* Casus contingeret si in ipsa forma Tridentina (quae adhi-

beri intendebatur) defectus substantialis intervenisset; et tunc si putativi coniuges parati essent remedium apponere, adhibendo formam Tridentinam legitimo modo, nulla exigeretur dispensatio et matrimonium coram parochi et testibus contrahi deberet sive publice sive occulte, secundum quod publicus vel occultus defectus fuisset.

Alter casus contingeret si matrimonium mere civiliter contractum fuisset, sed de re ista iam sufficienter egi supra (n. 421).

ARTICULUS III.

De nonnullis observandis circa coniugum obligationes et circa divortium.

483. *Quaenam obligationes ex matrimonio oriuntur?*

1° Redditio debiti coniugalis, naturae leges semper servando. 2° Fidelitas integra. 3° Amor reciprocus et cohabitatio. 4° Alimentatio et educatio prolis.

484. *Quotuplex est divortium?* Duplex 1° quoad vinculum; 2° quoad torum et cohabitationem.

485. *Potestne solvi matrimonium quoad vinculum?*

Negative, nisi in duobus casibus; scilicet 1° solvi potest matrimonium (etiam consummatum) infidelium, si pars una convertatur ad fidem (quibusdam tamen concurrentibus adiunctis). 2° Solvi potest matrimonium christianorum, dummodo sit ratum dumtaxat et non consummatum. Solvitur autem: 1° per professionem religiosam alterutrius; et datur bimestre ad deliberandum; 2° per dispensationem pontificiam; quae obtineri potest dummodo certum moraliter sit quod consummatio non interfuerit, et motiva magni momenti subsistant. Haec motiva fere reducuntur ad ineluctabilem animi aversionem (cum periculis exinde ordinarie promanantibus, maxime si sponsi sint iuvenes Cf. Acta *XXI. 521*), et a fortiori si de validitate prioris matrimonii esset dubitandum, aut si postea matrimonium civile cum alia persona contractum fuerit.